

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**І. В. Єна
К. О. Панкратова**

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації
до написання та оформлення курсової роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності
«Правоохоронна діяльність» освітньо-професійної програми «Правоохоронна
діяльність»**

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № від 2024 р.

Запоріжжя
2024

УДК 378.147.091.3:001]:343.2/.7(076.5)

Є61

Єна І. В., Панкратова К. О. Кримінальне право : методичні рекомендації до написання та оформлення курсової роботи для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Правоохоронна діяльність» освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 54 с.

Методичні рекомендації розроблено з метою роз'яснення вимог щодо змісту, завдань, структури та оформлення курсових робіт з дисципліни «Кримінальне право».

У логічній послідовності окреслено основні етапи підготовки та написання курсової роботи: вибір теми дослідження, обґрунтування актуальності, визначення об'єкта та предмета, формулювання мети та завдань, збір та систематизація фактичного матеріалу, порядок опрацювання наукових джерел і нормативно-правових актів. Увагу акцентовано на дотриманні принципів академічної доброчесності здобувачами та зазначено правила цитування.

Подано вимоги до оформлення курсової роботи згідно з чинними стандартами: форматування тексту, вимоги до титульного аркуша, шрифтів, міжрядкових інтервалів, полів та інших технічних аспектів.

Для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Правоохоронна діяльність» освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність».

Рецензент

О. В. Мельковський, канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності

Відповідальний за випуск

І. В. Єна, канд. юрид. наук, доцент, в.о. завідувачки кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Вибір теми курсової роботи.....	6
2 Формулювання мети й завдань дослідження.....	6
3 Підбір та вивчення літератури.....	7
4 Складання плану курсової роботи.....	9
Написання курсової роботи.....	10
1 Написання вступу.....	10
2 Підготовка основної частини.....	11
3 Формулювання висновків.....	12
4 Оформлення переліку використаних джерел.....	13
5 Перевірка та доопрацювання курсової роботи.....	21
6 Оформлення курсової роботи.....	21
7 Оформлення додатків.....	23
8 Рецензування курсової роботи.....	24
9 Захист курсової роботи.....	24
Критерії оцінювання курсової роботи	26
Орієнтовна тематика курсових робіт із курсу «Кримінальне право».....	28
Нормативні акти і література до курсу «Кримінальне право».....	31
Перелік використаних джерел.....	34
Приклади оформлення структурних елементів курсової роботи.....	35
Додаток А Приклад оформлення титульного аркуша курсової роботи.....	36
Додаток Б Приклад оформлення реферату курсової роботи.....	37
Додаток В Приклад оформлення змісту курсової роботи.....	38
Додаток Г Приклад оформлення переліку умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.....	39
Додаток Д Приклад оформлення вступу до курсової роботи.....	40
Додаток Е Приклад оформлення розділів і підрозділів курсової роботи.....	43
Додаток Ж Приклад оформлення висновків до курсової роботи.....	45
Додаток З Приклад оформлення рисунка.....	48
Додаток И Приклад оформлення витягу з нормативних актів.....	49
Додаток К Приклад оформлення рецензії.....	51

ВСТУП

Написання курсової роботи з дисципліни «Кримінальне право» передбачене навчальним планом для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Правоохоронна діяльність» освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність».

Курсова робота є одним із видів діяльності здобувачів та формою підсумкового контролю. За своїм призначенням курсова робота є самостійною дослідницькою діяльністю здобувача з питань кримінального права України, спрямована на закріплення отриманих здобувачем теоретичних знань, засвоєння навичок наукового дослідження і критичного мислення.

Основним завданням курсової роботи є демонстрація рівня теоретичної та практичної підготовки здобувача, вміння виявляти проблемні питання практичної діяльності та письмово викладати свою думку, застосувати норми кримінального права та проводити науковий пошук, зокрема, за обраною тематикою досліджень.

Виконуючи курсову роботу, здобувачі набувають досвіду роботи з нормативними та науковими джерелами, вчать виділяти основні положення стосовно обраної тематики, логічно викладати свої думки, робити висновки та вносити пропозиції до удосконалення законодавства.

Підготовка курсової роботи із кримінального права вимагає не тільки ґрунтового опанування законодавчої бази, але й уміння аналізувати судову практику та правові норми в контексті їхнього застосування. У процесі написання курсової роботи здобувачі ґрунтовно знайомляться з кримінальним законодавством, спеціальною літературою та юридичною практикою.

У методичному виданні окреслено чіткі вимоги щодо структурування матеріалу, аналізу наукових джерел, а також правильного оформлення тексту курсової роботи. Методичні рекомендації спрямовані на полегшення роботи здобувачів, забезпечення інструментарієм для дослідження актуальних питань у галузі кримінального права.

У методичних рекомендаціях охарактеризовано ключові етапи підготовки курсової роботи – від вибору теми й визначення мети, завдання дослідження до підготовки висновків та оформлення переліку використаних джерел.

Керівництво роботою з написання курсових робіт здійснюють викладачі кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності, які знайомлять здобувачів з тематикою курсових робіт, допомагають обрати тему, надають поради в підборі та вивченні нормативних матеріалів, літератури, судової практики, пов'язаної з обраною темою роботи, допомагають у написанні та оформленні курсової роботи.

Курсова робота повинна відповідати принципам академічної доброчесності, що забезпечує самостійність виконання дослідження, надійність використаних джерел, а також недопущення плагіату. Курсова робота обов'язково має містити посилання на джерела інформації у разі використання здобувачем

ідей, розробок, тверджень, відомостей інших авторів. Також при написанні курсової роботи здобувачі мають дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права.

Етапи виконання курсової роботи

1. Вибір теми курсової роботи.
2. Формулювання мети й завдань дослідження.
3. Підбір та вивчення літератури.
4. Складання плану курсової роботи.
5. Написання вступу.
6. Підготовка основної частини курсової роботи.
7. Формулювання висновків.
8. Оформлення переліку використаних джерел.
9. Перевірка й доопрацювання курсової роботи
10. Оформлення курсової роботи.
11. Рецензування курсової роботи.
12. Захист курсової роботи.

1 Вибір теми курсової роботи

Приступаючи до написання курсової роботи здобувачу, насамперед, необхідно ознайомитись із методичними рекомендаціями для написання курсових робіт з курсу «Кримінальне право», що містять приблизний перелік тем курсових робіт, літератури та нормативних матеріалів, які необхідно використовувати при виконанні робіт, зразок змісту роботи, у якому вказані основні питання теми та послідовність їх висвітлення. Темы курсових робіт, представлені в цих методичних рекомендаціях, охоплюють актуальні питання загальної та особливої частин кримінального права, які в найбільшій мірі можуть вирішити завдання в поєднанні теоретичних знань із практичним їх застосуванням.

Одним з найважливіших етапів виконання курсової роботи є вибір теми. Вирішальним критерієм при цьому є актуальність теми, ступінь її наукової розробленості, її значення в практичному застосуванні. Ознайомившись з методичними рекомендаціями, здобувач обирає одну із запропонованих тем, вказаних у переліку курсових робіт. Виходячи із свого бажання та зацікавленості працювати над конкретною проблемою, здобувач може обрати собі іншу тему, не вказану в запропонованій тематиці курсових робіт, при умові, що ця тема викликає в нього інтерес і він має необхідні матеріали та літературу та можливість висвітлювати в роботі цікаві та складні питання кримінального права. У таких випадках здобувач має узгодити тему курсової роботи з науковим керівником.

Тема курсової роботи має бути актуальною, становити наукову та практичну новизну. Важливо, щоб дослідження теми допомагало опрацювати конкретні проблемні питання теорії чи практики застосування кримінального процесуального законодавства.

Визначившись з темою курсової роботи, здобувач повинен **до 10 жовтня** зареєструвати її на кафедрі кримінального права та правоохоронної діяльності. Після того як тема обрана зареєстрована на кафедрі, здобувачі можуть отримати методичні поради в підборі літератури та написанні роботи.

При визначенні теми курсової роботи здобувачам слід мати на увазі, що одна і та ж тема не може виконуватись декількома здобувачами.

2 Формулювання мети й завдань дослідження

Мета дослідження є центральною категорією наукової роботи здобувача. Чітке формулювання мети дозволяє здобувачу сконцентрувати увагу на основній проблемі, яку він прогне дослідити в межах своєї курсової роботи. Важливо, щоб мета дослідження: відповідала обраній темі курсової роботи; була конкретною і досяжною.

Завдання дослідження відображають кроки, які має здійснити здобувач для досягнення поставленої мети. Завдання – це конкретні питання або аспекти дослідження, які необхідно пояснити, для виконання мети роботи. Важливо, щоб завдання: відповідали меті дослідження; були логічно послідовними; охоплювали ключові аспекти проблеми; були конкретними.

Приклад формулювання мети та завдань курсової роботи

Мета курсової роботи. Дослідження теоретичних проблем кримінальної відповідальності суб'єкта кримінального правопорушення, науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення теорії кримінального права.

Завдання:

- встановити особливості генези положень про суб'єкта кримінального правопорушення в законодавстві про кримінальну відповідальність України;
- охарактеризувати поняття суб'єкта кримінального правопорушення в законодавстві про кримінальну відповідальність;
- розкрити ознаки суб'єкта кримінального правопорушення та визначити перспективи їх удосконалення;
- визначити поняття спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, його ознаки та розкрити їх зміст.

3 Підбір та вивчення літератури

Обравши тему дослідження та склавши попередній план роботи, здобувач переходить до підбору та вивчення необхідної літератури, нормативних матеріалів, вивчення опублікованої і неопублікованої юридичної практики, стосовно досліджуваної теми.

При формуванні переліку літературних джерел, які будуть використовуватись при роботі над дослідженням, потрібно звернути увагу на необхідність вивчити, дослідити та проаналізувати такі джерела: нормативно-правові акти (чинне законодавство, офіційні тлумачення та коментарі до законів, постанови, рішення Конституційного Суду, міжнародні правові акти); наукові праці (монографії, підручники, наукові статті в спеціалізованих журналах, що висвітлюють досліджувану тему); інші джерела (аналітичні звіти, статистика, матеріали конференцій, дослідження науково-дослідних установ) тощо.

Літературні та нормативні джерела, монографії, журнальні статті, нормативні акти, необхідні для виконання курсової роботи добираються здобувачами в бібліотеці за допомогою алфавітних та систематичних каталогів або використовують можливості сучасних інформаційно-правових систем. Особливу увагу слід приділяти електронним ресурсам, таким як наукові бази даних (Web of Science, Scopus, Web of Knowledge, Astrophysics, PubMed, Mathematics, Chemical Abstracts, Springer, Agris), правові системи (ЛІГА:ЗАКОН, ZakonOnline) та електронним каталогам книг.

Ознайомлення та вивчення літератури доцільно починати з фундаментальних монографічних джерел, а потім журнальних статей. Робота з літературними джерелами передбачає не тільки їх вивчення, а й аналіз, осмислення висновків, з метою визначення концепції дослідження обраної теми курсової роботи. Бажано використовувати літературні джерела, опубліковані протягом останніх 5-10 років, щоб дослідження відповідало сучасним тенденціям у правовій науці.

При засвоєнні матеріалу, що вивчається, здобувачу слід робити необхідні виписки та нотатки в окремому зошиті або на окремих аркушах (картках) із питань, що підлягають дослідженню:

- ✓ основних теоретичних положень теми роботи;
- ✓ формулювання висновків;
- ✓ основних аргументів різних точок зору з досліджуваної проблеми;
- ✓ найбільш цікавих цитат, які можуть бути використані в подальшому при написанні курсової роботи.

Виписки та примітки потрібно робити після опрацювання необхідного розділу або параграфу та осмислення їх змісту. Роблячи виписку, слід занотовувати, до якого з питань змісту курсової роботи необхідно застосовувати дану виписку /примітку.

Паралельно з вивченням літературних і нормативних джерел та ознайомленням з матеріалами судової практики, які стосуються теми дослідження, здобувач повинен відбирати та виписувати необхідні для роботи матеріали, роблячи при цьому відповідні посилання, зазначаючи автора та назву джерела, нормативного акту, або орган, в якому розслідувалась чи розглядалась справа, рік її розслідування або розгляду, номер справи.

При використанні статистичного матеріалу необхідно занотовувати, де і за який період зібрані ці фактичні матеріали.

Загальний обсяг переліку використаних джерел має нараховувати не менше 20 позицій в курсовій роботі, з розрахунку 1-1,5 джерела на сторінку основної частини курсової роботи.

У процесі написання курсової роботи для пошуку інформації можна використовувати такі загальнодержавні бібліотеки та офіційні сайти органів державної влади, як:

1. Асоціація правників України. URL: <https://uba.ua>. URL: <https://uba.ua>.
2. Бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Т. Шевченка. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3>.
3. Вища рада правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua>.
4. Державна історична бібліотека України. URL: <http://www.dibu.kiev.ua>.
5. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: <http://gntb.gov.ua/ua>.
6. Державне підприємство «Інформаційні судові системи». URL: <https://ics.gov.ua/ics/about/acts/>.
7. Державний комітет архівів України. URL: <http://www.scarch.kiev.ua>.
8. Європейська цифрова бібліотека (Europeana). URL: <https://librarychl.kr.ua>.
9. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.
10. Інформаційний центр Міністерства юстиції України. URL: <http://www.informjust.kiev.ua>.

11. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <http://www.mvs.gov.ua>.
12. Наукова бібліотека ЗНУ. URL: <https://library.znu.edu.ua>.
13. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
14. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.kiev.ua>.
15. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk>.
16. Офіційний сайт Верховної Ради України URL: <http://www.rada.gov.ua>.
17. Служба безпеки України. URL: <http://www.ssu.gov.ua>.
18. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
19. Biblioteka Narodowa. URL: <https://www.bn.org.pl>.
20. British Library. URL: <http://www.bl.uk>.

4 Складання плану курсової роботи

Після завершення підбору та вивчення літератури, нормативних актів і матеріалів судової практики, здобувач вже має чітке розуміння про ступінь розробленості теми, її невирішені проблеми, і має можливість уточнити та конкретизувати остаточний зміст курсової роботи, визначити її структуру та скласти план. Грамотно складений план є запорукою цілісності й логічності курсової роботи.

Як правило, курсова робота складається з трьох основних розділів – вступу, основної частини та висновків.

- ✓ вступ включає обґрунтування вибору теми, формулювання мети і завдань, актуальність і методологічні аспекти дослідження;
- ✓ основна частина поділяється на розділи та підрозділи, кожен з яких розкриває певний аспект теми;
- ✓ висновки підводять результати дослідження, містять узагальнення та пропозиції.

Зміст курсової роботи дає загальне враження про неї, про ступінь засвоєння здобувачем матеріалу. Його не варто перевантажувати другорядними питаннями, оскільки це призводить до поверхневого викладення матеріалу на шкоду розкриттю основних питань змісту теми. До плану, як правило, включають, окрім вступу і висновків, не більше 3-5 найважливіших питань теми.

Остаточний варіант змісту курсової роботи здобувач складає після того, як добре зрозуміє, тему своєї роботи, з'ясує її теоретичні передумови, ознайомиться з юридичною літературою та судовою практикою, визначить і обґрунтує робочу гіпотезу, перевірка та розвиток якої буде становити основний зміст роботи.

Бажано, щоб зміст роботи був конкретним і в той же час докладним, що суттєво полегшить написання курсової роботи. Остаточний зміст курсової роботи обов'язково узгоджується з науковим керівником.

НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Структура курсової роботи визначається характером проблем, що підлягають вирішенню, і формулюється в змісті. Вона повинна відповідати вимогам Державного стандарту України 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

Курсова робота складається з трьох частин: вступна частина, основна частина, заключна частина.

1 Написання вступу

Вступ – це частина курсової роботи, в якій коротко дається оцінка сучасного стану проблеми досліджуваної теми, її актуальність, обґрунтовується практичне значення, ступінь наукової розробленості. У вступі необхідно коротко проаналізувати опрацьовану літературу, а також дати, якщо це обумовлено темою роботи, короткий історичний опис досліджуваної проблеми.

Вступ повинен містити такі складові:

Обґрунтування актуальності обраної теми – початковий етап будь-якого дослідження. Висвітлення актуальності не має бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми, з чого й випливе актуальність теми. Проблема в науці – це суперечлива ситуація, що потребує вирішення. Вона найчастіше виникає внаслідок відкриття нових фактів, які явно не вкладаються в рамки колишніх теоретичних уявлень, коли жодна з теорій не може пояснити щойно виявлені факти. Саме вибір проблеми великою мірою визначає як стратегію дослідження взагалі, так і напрям наукового пошуку, зокрема.

Наступним етапом є формулювання **мети дослідження**, а також визначення конкретних дослідницьких завдань, які мають бути розв'язані відповідно до поставленої мети. Це зазвичай робиться у формі перерахування, починаючи зі слів, наприклад, «сформулювати поняття ...», «дати визначення ...», «з'ясувати зв'язки ...», «виявити форми ...», «уточнити режим ...», «розробити концепцію ...», «охарактеризувати засоби ...» й т. ін.

Мета роботи, як правило, безпосередньо узгоджується з назвою роботи і має чітко вказувати, що саме прагне вирішити автор. Формулювання дослідницьких завдань необхідно робити якомога ретельніше, оскільки опис їх розв'язання становитиме напрями дослідження, робочі гіпотези, а отже, і зміст розділів курсової роботи. Це важливо також тому, що назви розділів витікають саме з формулювання завдань дослідження. Крім того, на основні розв'язання дослідницьких завдань мають формулюватися основні висновки роботи.

Надалі визначають **об'єкт і предмет** дослідження.

Об'єкт – це процес, явище або відносини, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення.

Предмет – це те, що міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу

співвідносяться між собою як загальне і часткове. У об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього і спрямовано основну увагу здобувача, саме предмет дослідження (правові норми, що регулюють відносини, обрані об'єктом вивчення) визначає тему курсової роботи, яку й виносять на титульний аркуш як заголовок.

Надзвичайно важливим етапом наукової праці є вибір **методів** дослідження. Вони є інструментом отримання фактичного матеріалу і необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мети.

Ступінь наукової розробки теми. Тут здобувач зазначає основні праці науковців, які займалися дослідженням цієї теми або окремих її аспектів, та описує існуючі проблеми, які залишаються недостатньо дослідженими..

2 Підготовка основної частини

Основна частина курсової роботи – це викладення відомостей про предмет (об'єкт) дослідження, які є необхідними та достатніми для розкриття самої суті проведеного дослідження та його результатів. Основна частина містить в собі окремі розділи, які поділяються на підрозділи. Цей поділ залежить від теми конкретного дослідження та необхідності повного її розкриття. Основна частина має бути логічно структурована, містити глибокий аналіз досліджуваної теми та обґрунтування основних висновків і положень.

Основні елементи підготовки основної частини:

✓ *структурування основної частини на розділи та підрозділи* (основну частину курсової роботи зазвичай поділяють на кілька розділів (зазвичай три), кожен з яких відповідає за окремий аспект теми. Кожен розділ може бути розподілений на підрозділи для більш детального розкриття питань);

✓ *теоретичний аналіз* (теоретичний розділ зазвичай є вступним до основної частини. У ньому необхідно охарактеризувати ключові поняття, що стосуються теми, розглянути основні правові доктрини та концепції);

✓ *огляд законодавства* (у другій частині основного розділу варто проаналізувати нормативно-правові акти, що регулюють актуальні питання дослідження);

✓ *аналіз судової та правозастосовної практики* (у третій частині основної частини можна звернутися до аналізу реальних випадків судової практики);

✓ *критичний підхід та порівняльний аналіз* (важливо застосовувати критичний підхід, виявляючи слабкі місця в існуючих нормах, суперечності між теорією і практикою, а також пропонувати варіанти вдосконалення);

✓ *формулювання власної позиції* (здобувачу варто не лише переказувати думки інших авторів, але й сформулювати власну позицію щодо предмета дослідження);

✓ *аргументація та посилання на джерела* (всі твердження та висновки мають бути аргументовані, підкріплені посиланнями на відповідні нормативно-

правові акти, судову практику та наукові джерела).

Положення роботи не повинні бути декларативними. Кожне з них потрібно підкріплювати науковою аргументацією, системою доказів і пояснень. Треба уникати багатослівних, занадто емоційних виразів, використання зайвих слів. Речення повинні бути якомога коротшими, це полегшує вираз і розуміння думки. Не слід зловживати цитуванням різних точок зору, висловлених в літературі, а також положень нормативно-правових актів. Повне копіювання цілих блоків тексту з наявних юридичних публікацій не дозволяється.

Обсяг курсової роботи визначається характером теми та її змістом, і не може бути менше тридцяти та більше тридцяти п'яти сторінок машинописного тексту. Довідкові, бібліографічні матеріали та додатки до обсягу курсової роботи не входять.

Наведені в курсовій роботі цитати, положення, приклади з судової практики необхідно підтверджувати посиланням на джерело, в якому вони містяться. Посилання, що використовуються в курсовій роботі, виконуються мовою, якою опубліковане джерело посилання.

Посилання, цитати на наукові літературні джерела та нормативно-правові акти в тексті виділяються двома квадратними дужками [], де вказується порядковий номер джерела в переліку посилань і сторінка, на якій міститься посилання.

Наприклад, «спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа» [5]. Це означає, що в переліку посилань під номером 5 вказано джерело, з якого взято цитату (Кримінальний кодекс України). Посилання, наведені в роботі, вказуються за порядковими номерами [1], [2], [3] і т. д.

3 Формулювання висновків

Висновки – це заключна частина курсової роботи, в якій підбиваються підсумки дослідження, формулюються пропозиції та практичні рекомендації із дослідженої в роботі проблеми. На основі літературних джерел, законодавства та матеріалів слідчо-прокурорської та судової практики пропонуються конкретні пропозиції щодо подальшого вдосконалення кримінального законодавства, науково-практичні рекомендації щодо усунення помилок при здійсненні кримінальної діяльності та застосуванні норм кримінального права та кримінального процесу у рамках кримінальних проваджень.

Висновки при цьому повинні бути короткими, органічно витікати зі змісту роботи, а не зачіпати ті аспекти, які не розкривались автором. У роботі на основі одержаних висновків можуть наводитись рекомендації, у яких визначають подальші розробки з теми, проблеми чи окремих питань, що вважаються за необхідні, а також вказують на можливості ефективного наукового та практичного використання отриманих результатів, наприклад, щодо змісту правових норм, їх

реалізації тощо.

Текст рекомендацій може поділятися на пункти. Текст висновків найкраще викласти у формі пронумерованих тезисів. Обсяг висновків – три-чотири сторінки.

4 Оформлення переліку використаних джерел

Перелік використаних джерел є обов'язковою частиною курсової роботи, де перелічуються всі джерела інформації, на які здобувач посилався в тексті. Використані в процесі написання курсової роботи джерела повинні бути відображені у переліку посилань, який повинен бути повним, точним відповідно до чинних державних стандартів.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У ПЕРЕЛІКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» та поправок, внесених у ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й

	управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани здобувачів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.

Без автора	25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2017. Т. 1. 382 с. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. /

	Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферат и дисертацій	Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.

	Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.

	ДСТУ3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні показники	Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. Микола Лукаш : біобібліогр.покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показники (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин

	держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали ІІІ регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
Частина видання: довідкового видання	Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми</i>

	обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.
Електронні ресурси	Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.

5 Перевірка та доопрацювання курсової роботи

Перевірка та доопрацювання курсової роботи є важливим завершальним етапом перед подачею роботи на перевірку. На цьому етапі здобувач має звернути увагу на зміст, структурні особливості, оформлення та технічні аспекти курсової роботи, щоб гарантувати її високу якість.

Основні етапи перевірки та доопрацювання курсової роботи:

- ✓ *змістова перевірка* (перевірка на відповідність змісту роботи її темі; аналіз виконання завдань; логічність і послідовність викладу);
- ✓ *перевірка відповідності структури* (вступ і висновки; основна частина; перелік джерел);
- ✓ *лінгвістичний та стилістичний аналіз* (граматична та стилістична коректність; точність формулювань; уникнення плагіату).

6 Оформлення курсової роботи

Курсова робота оформлюється згідно з вимогами ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення».

Робота виконується на аркушах паперу формату А4 (210-297 мм) рукописним, машинописним або машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способом на одному боці аркуша білого паперу українською мовою.

При виконанні курсової роботи машинописним способом текст друкується через півтора інтервалу, при використанні машинного – з розрахунку не більше 40 рядків на сторінку за умови рівномірного її заповнення та висоти літер не менше 1,8 мм.

Роботи, виконані шляхом ксерокопіювання (за виключенням додатків), на рецензування не приймаються і до захисту не допускаються.

Текст курсової роботи необхідно виконувати, дотримуючись таких полів: верхнє; ліве та нижнє – не менше 20 мм, праве – не менш 10 мм. Розділи та підрозділи роботи повинні мати заголовки, які потрібно розташовувати посередині рядка та друкувати великими літерами без крапок у кінці та без підкреслень. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовках не допускається.

Не допускається розміщення назви розділу, підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Відстань між заголовками та подальшим чи попереднім текстом має бути для машинного тексту не менше, ніж два інтервали.

Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту курсової роботи та дорівнювати п'яти-шести знакам.

Сторінки тексту курсової роботи нумеруються арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту роботи. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті без крапки в кінці.

Титульний аркуш, перелік скорочень, зміст включаються до загальної

нумерації сторінок роботи, але номер сторінки на них не проставляється.

Розділи курсової роботи нумеруються арабськими цифрами 1,2,3 без крапки в кінці. Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу і складатися, з порядкового номеру розділу і порядкового номеру підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера пункту крапку не ставлять, *наприклад*, 1.2, 1.3 і т.д.

Ілюстрації, креслення, рисунки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки, які використовуються у курсовій роботі, необхідно розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання. Фотознімки розміром менше за формат А4 мають бути наклеєні на аркуші білого паперу формату А4. Ілюстрації можуть мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий текст).

Ілюстрація позначається словом «Рисунок ____», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, *наприклад*, «Рисунок 3.1 – Види запобіжних заходів». Ілюстрації потрібно нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках.

Таблицю потрібно розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці мають бути посилання в тексті курсової роботи.

Таблиці потрібно нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу. Слово «Таблиця ____» вказують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці ____» з зазначенням номера таблиці.

Таблиця _____ – _____
номер назва таблиці

					Заголовки граф (колонок)
					Підзаголовки граф колонок
					Рядки

Колонка для заголовків рядків Графи (колони)

При виконанні курсової роботи необхідно дотримуватись рівномірної щільності, контрастності та чіткості тексту.

У курсовій роботі мають бути чіткі, нерозпливчасті лінії, літери, цифри та інші знаки. Всі лінії, літери, цифри і знаки повинні бути однаково чорними впродовж усього тексту.

Окремі слова, формули, знаки, які вписують у надрукований текст, мають бути чорного кольору; щільність вписаного тексту має максимально наближуватись до щільності основного зображення.

Курсова робота, яка представляється здобувачом на рецензування, має бути ретельно вичитана і не містити граматичних, стилістичних і орфографічних помилок.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбовуванням білою фарбою і нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого зображення машинописним способом або від руки. Виправлення мають бути чорного кольору.

7 Оформлення додатків до курсової роботи

Щоб уникнути переобтяження викладу тексту основної частини, у структурному елементі «Додатки» наводять відомості, які доповнюють або унаочнюють роботу, і які:

- ✓ є необхідними для повноти пояснювальної записки, але додавання їх до основної частини може змінити впорядковане й логічне уявлення про роботу;
- ✓ не можуть бути послідовно розміщені в основній частині роботи через великий обсяг або способи відтворення.

Додатки слід оформлювати як продовження роботи на наступних сторінках, розташовуючи додатки в порядку появи посилань на них у тексті.

Додатки можуть містити:

- ✓ допоміжні рисунки й таблиці;
- ✓ документи, що стосуються проведених досліджень або їх результатів, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути внесені до основної частини роботи;
- ✓ іншу інформацію.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі по центру сторінки малими літерами напівжирного написання з першої великої літери. Посередині рядка над заголовком великими літерами повинно бути надруковано – слово «ДОДАТОК» і відповідну велику літеру української абетки (крім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї), яка позначає додаток. Текст кожного додатка починають з наступної сторінки. Якщо додаток лише один, він позначається як додаток А.

Додатки повинні мати спільну з рештою роботи наскрізну нумерацію сторінок.

8 Рецензування курсової роботи

Написана та належним чином оформлена курсова робота подається здобувачем на кафедру кримінального права та правоохоронної діяльності **не пізніше 10 квітня**. Курсова робота реєструється на кафедрі та передається викладачеві для рецензування. Це необхідна умова для того, щоб відповідно до рецензії організувати доопрацювання теми й підготуватись до захисту курсової роботи.

У рецензії викладач окреслює як позитивні, так і негативні моменти роботи, вказує на помилки здобувача. В рецензії викладач також робить висновок щодо допущення чи недопущення курсової роботи до захисту.

Якщо робота не допущена до захисту, вона повинна бути здобувачем перероблена (доопрацьована) відповідно до зауважень, наданих у рецензії та знову подана на кафедру для повторного рецензування.

Робота не допускається до захисту, якщо вона не є самостійною роботою здобувача, а списана із літературних джерел або у інших авторів, якщо не розкриті питання змісту роботи, в тексті мають місце граматичні помилки, текст виконано неохайно, або робота виконана не державною мовою.

Після рецензування курсова робота повертається на кафедру, де здобувач може ознайомитись з рецензією та, врахувавши зауваження, готуватися до її захисту. Підготовка до захисту курсової роботи включає усунення помилок і недоліків, вивчення додаткових джерел, указаних в рецензії.

9 Захист курсової роботи

Завершальним етапом виконання курсової роботи є її захист здобувачем. За 4-5 днів до захисту здобувач повинен ознайомитися з рецензією кафедри на його роботу, підготуватися до захисту відповідно до зауважень, зроблених рецензентом. Для захисту здобувач повинен мати при собі курсову роботу з позитивною рецензією на неї.

Час, місце та склад комісії публічного захисту курсової роботи визначається кафедрою та повідомляється здобувачам. Захист курсової роботи здобувачем проводиться в присутності комісії, призначеної кафедрою, керівника курсової роботи та інших здобувачів.

На публічному захисті здобувач у межах 7-10 хвилин доповідає про основний зміст роботи, обґрунтовує свою точку зору, висновки та пропозиції з викладених в роботі проблем, відповідає на запитання, поставлені в рецензії та присутніми при захисті членами комісії. Доповідь бажано супроводжувати демонстрацією презентації (10-15 слайдів), в якій відображатимуться основні моменти дослідження.

Під час захисту оцінюються: якість виконаної здобувачем курсової роботи, рівень знань і набутих навичок за темою, вміння аналізувати практику застосування кримінального законодавства, а також ефективність заходів запобігання відповідним видам злочинності, логічно та аргументовано викладати

думки, відповідати на запитання.

Після доповіді та відповідей на запитання починається обговорення курсової роботи та виступи здобувачів, присутніх на публічному захисті.

Після захисту комісія вирішує питання про оцінку курсової роботи, що враховує як якість тексту, так і якість її публічного захисту. У результаті успішного захисту курсової роботи оцінку:

✓ *«задовільно»* – роботи, які правильно і досить повно висвітлюють основні питання теми;

✓ *«добре»* – роботи, виконані на високому теоретичному рівні, що повно і всебічно висвітлюють питання теми, з глибоким викладом матеріалу, культурно оформлені;

✓ *«відмінно»* – роботи, в яких дано самостійний аналіз теоретичного і фактичного матеріалу, творчо досліджено тему, глибоко розкрито міжнародно-правові проблеми, зроблено самостійні правильні висновки та цікаві пропозиції, а також, якщо здобувач самостійно зібрав, систематизував і узагальнив матеріал або пропонує якісь цікаві заходи щодо вирішення тієї чи іншої проблеми.

За рішенням комісії із захисту курсових робіт кращі роботи можуть бути рекомендовані для представлення на конкурси наукових студентських праць.

Якщо при захисті роботи здобувач виявив суттєві прогалини у знаннях із теми курсової роботи, комісія виставляє незадовільну оцінку та призначає додатковий термін для нового захисту.

Курсова робота до захисту не допускається, якщо вона:

✓ представлена науковому керівникові на перевірку з порушенням термінів, визначених графіком освітнього процесу;

✓ написана на тему, яка не є актуальною;

✓ робота виконана не самостійно;

✓ робота, списана в інших авторів або з літературних джерел;

✓ структура не логічна, відсутня системність викладу матеріалу;

✓ зміст курсової роботи не відповідає поставленій меті та не розкриває сутності теми;

✓ відсутній або негативний відгук наукового керівника.

Курсові роботи, які не відповідають вимогам, викладеним у цих рекомендаціях, або не представлені на кафедру до 10 квітня, не рецензуються і до захисту не допускаються.

Позитивно захищені та оцінені курсові роботи зберігаються на кафедрі.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оцінювання курсової роботи здобувачів здійснюється за стобальною системою з подальшим переведенням її в традиційну чотирибальну систему згідно з наведеною таблицею відповідності шкал оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

У процесі оцінювання курсової роботи враховуються такі показники:

- ✓ актуальність обраної теми курсової роботи;
- ✓ чіткість визначення мети і завдань роботи;
- ✓ логічність структури курсової роботи;
- ✓ якість проведеного дослідження, теоретичного та практичного аналізу стану проблеми;
- ✓ використання та аналіз наукової літератури щодо предмета дослідження;
- ✓ рівень одержаних результатів, обґрунтованість, теоретична цінність висновків і пропозицій;
- ✓ якість оформлення курсової роботи;

Основні умови одержання оцінки:

Відмінно. Курсова робота: містить елементи наукової новизни; має практичне значення; виклад матеріалу логічний, стислий, викладений з дотриманням наукового стилю та правописних норм української мови; відгук наукового керівника позитивний; відповіді на запитання при захисті правильні.

Добре. Тема курсової роботи загалом розкрита, але мають місце окремі несуттєві недоліки: є недоліки у формулюваннях в теоретичній частині; новизна сформульована недостатньо чітко; недостатньо використані літературні джерела; доповідь логічна, вільно представлена на захисті; відповіді на запитання на захисті в цілому задовільні; курсова робота оформлена відповідно до встановлених вимог.

Задовільно. Тема курсової роботи загалом розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: нечітко сформульована мета курсової роботи; теоретична частина носить загальний описовий характер, без конкретизованих висновків і пропозицій; сформульовані пропозиції непереконливі; відгук наукового керівника містить окремі зауваження; не всі відповіді на захисті правильні або повні; опрацьовано недостатню кількість наукової літератури; є зауваження щодо оформлення курсової роботи.

Незадовільно. Тема курсової роботи розкрита поверхово. Мають місце такі суттєві недоліки: нечітко сформульована мета та завдання курсової роботи, не обґрунтована актуальність теми дослідження; розділи курсової роботи з логічного погляду слабо пов'язані між собою; література недостатньо проаналізована, відсутній аналіз сучасних літературних джерел; тема курсової роботи проаналізована поверхово, відсутня логічність, системність викладу матеріалу; запропоновані пропозиції не актуальні; мають місце недоліки в оформленні курсової роботи.

ВАЖЛИВО !

При підготовці курсової роботи здобувач **зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності**, що вимагає:

✓ забезпечення самостійного виконання курсової роботи, уникнення використання чужих робіт, плагіату чи самоплагіату. Всі ідеї, цитати, дані та матеріали, використані з інших джерел, повинні бути оформлені з належним посиланням на автора чи джерело.

✓ перелік використаних джерел має включити лише ті джерела, які реально використовувалися під час роботи.

✓ використання тільки достовірних, перевірених і актуальних джерел інформації.

✓ забезпечення об'єктивності у формулюванні висновків та уникнення необґрунтованих тверджень.

✓ усі висновки, інтерпретації та пропозиції мають бути результатом самостійного аналізу та осмислення теми курсової роботи здобувачем.

✓ уникнення порушення авторських прав, включно із заборонаю використання чужих ідей без відповідного дозволу чи посилання.

✓ усвідомлення, що порушення принципів академічної доброчесності (зокрема, плагіат) може призвести до **анулювання роботи**.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ІЗ КУРСУ «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

1. Поняття кримінального права України та його ознаки. Наука кримінального права України.
2. Принципи кримінального права.
3. Кримінальна відповідальність.
4. Закон про кримінальну відповідальність.
5. Екстрадиція: поняття, підстави, особливості застосування.
6. Поняття та ознаки кримінального правопорушення.
7. Склад кримінального правопорушення.
8. Об'єкт кримінального правопорушення.
9. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення.
10. Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
11. Нездоланна сила, фізичний та психічний примус.
12. Суб'єкт кримінального правопорушення.
13. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення.
14. Відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння.
15. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення.
16. Вина в кримінальному праві.
17. Випадок (казус) в кримінальному праві.
18. Помилка в кримінальному праві.
19. Стадії вчинення кримінального правопорушення.
20. Добровільна відмова від вчинення кримінального правопорушення.
21. Співучасть у кримінальному правопорушенні.
22. Спеціальні питання відповідальності співучасників.
23. Експес виконавця.
24. Добровільна відмова при співучасті у кримінальному правопорушенні.
25. Причетність до кримінального правопорушення та її види.
26. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.
27. Множинність кримінальних правопорушень.
28. Звільнення від кримінальної відповідальності: правові підстави та порядок звільнення.
29. Поняття й ознаки покарання за кримінальним правом.
30. Давність в кримінальному праві.
31. Загальні засади призначення покарання.
32. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
33. Обставини, що впливають на призначення кримінального покарання.
34. Амністія.
35. Зняття та погашення судимості.

36. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

37. Заходи кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

38. Спеціальна конфіскація.

39. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування.

40. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

41. Загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України.

42. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.

43. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи.

44. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.

45. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

46. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності.

47. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

48. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.

49. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

50. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки виробництва.

51. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

52. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності.

53. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальних правопорушень проти здоров'я населення.

54. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

55. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальних правопорушень проти журналістів.

56. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері

використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

57. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

58. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти правосуддя.

59. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення).

60. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

НОРМАТИВНІ АКТИ І ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Про положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні : Указ Президента від 10.06.1993 р. № 198/93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198/93#Text>.
5. Про Положення про порядок здійснення помилювання : Указ Президента України від 21.04.2015 р. № 223/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223/2015#Text>.
6. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 01.10.1996 р. № 392/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-вр#Text>.
7. Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 р. № 1777-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.
8. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.
9. Податковий кодекс України. : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
10. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 року № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>.
11. Андрусяк Г. М. Сутність обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, крізь призму юридичних фактів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Вип. 4 (51). С. 93-98.
12. Бабанли Р. Ш. Призначення покарання в Україні : теоретико-прикладні засади. Чернігів : Десна Поліграф, 2019. 488 с.
13. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2020. 500 с.
14. Вереша Р. В. Філософія вини у кримінальному праві : монографія. Київ : Алерта, 2024. 366 с.
15. Винник А. О. Спеціальна конфіскація у кримінальному праві : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 196 с.
16. Вознюк А. А. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності учасників організованих злочинних об'єднань : монографія. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2015. 236 с.
17. Гранкіна В. І. Щодо впровадження інституту пробації в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. №2. С. 135-144.

18. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі : науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваїте, 2019. 288 с.

19. Єна І. В. Панкратова К. О. Кримінальне право. Загальна частина (Частина 1) : навчальний посібник у схематичних діаграмах для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності Право освітньо-кваліфікаційної програми Право. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 202 с.

20. Конопельський В. Я., Плужнік О. І., Резніченко Г. С. Основи кримінального права : навчальний посібник. Одеса : ОДУВС, 2021. 302 с.

21. Коржанський М. Й. Презумпція невинуватості і презумпція вини : монографія. Київ : Атіка, 2004. 216 с.

22. Кримінальне право (Загальна частина) : навчальний посібник / С. А. Шалгунова та ін.; за заг. ред. к.ю.н., доц. С. А. Шалгунової. Херсон : Айлант, 2019. 296 с.

23. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. проф. О. М. Литвинова. Харків : ХНУВС, 2020. 428 с.

24. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса : ОДУВС, 2021. 452 с.

25. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. В. В. Сухоноса. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2020. 672 с.

26. Муратова С. О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України : монографія. Харків : Право, 2017. 272 с.

27. Мусиченко О. М. Зрозумілість сучасного кримінального закону : монографія. Миколаїв : Іліон, 2021. 308 с.

28. Навроцький В. Наскрізнi та відособлені поняття кримінального права України. *Право України*. 2020. №2. С. 81-96.

29. Назимко Є. С. Інститут покарання неповнолітніх у кримінальному праві України : монографія. Київ : ВД «Дакор, 2018. 336 с.

30. Околіт О. В. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі частини 6 статті 255 Кримінального кодексу України : актуальні питання правозастосування. *Київський часопис права*. 2023. № 2 (2). С. 212-220.

31. Олійниченко В. В. Звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) за ч. 4 та ч. 5 ст. 212 КК України : монографія. Харків : Право, 2019. 256 с.

32. Плутницька К. М., Панкратова К. О. Кримінальне право (Загальна частина) : курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право» : в 2-ох частинах. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. Ч. 1. 136 с.

33. Плутницька К. М., Панкратова К. О. Кримінальне право (Загальна частина) : курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра

спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право» : в 2 ч. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. Ч. 2. 173 с.

34. Плутицька К. М., Панкратова К.О. Кримінальне право (Особлива частина): курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Право» : в 2-ох частинах. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. Ч. 1. 208 с.

35. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень : монографія. Харків : Право, 2020. 720 с.

36. Савченко А. В., Шуляк Ю. Л. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах) : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 319 с.

37. Сухонос В. В., Сухонос В. В. (мол.). Склад злочину: закон, теорія, практика : монографія. Суми: Університетська книга, 2023. 200 с.

38. Тацій В. Я., Тютюгін В. І., Борисов В. І. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник. Харків : Право, 2020. 584 с.

39. Тертична А. А. Особливості кваліфікації невиконання судового рішення за наявності множинності кримінальних правопорушень. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 171-178.

40. Тімофєєва Л. Ю. Принципи кримінального права та їх реалізація в умовах війни. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2022. №1 (17). С. 36-51.

41. Топчій В. В., Дідківська Г. В. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник у схемах. Вінниця : «ТВОРИ», 2019. 344 с.

42. Шкаберін А.В. Аналіз окремих проблемних питань кваліфікації крадіжки, що вчиняється неповнолітніми (за матеріалами судової практики). *Знання європейського права*. 2021. №. 1. С. 128-132.

43. Яценко А. М. Інші заходи кримінально-правового характеру : поняття та види. *Право та державне управління*. 2017. № 4 (29). Т. 1. С. 149-154.

44. Chopin J., Beauregard E. Sexual sadism: Its role in the crime-commission process of sexual homicide of children. *Journal of interpersonal violence*. 2022. № 37. P. 350-374.

45. Omelchuk O., Shekhovtsova L., Bodunova O., Lukasevych-Krutnyk I., Yanishevskaya K. and Plutytska K. Criminal-legal and criminological research of illicit trafficking in narcotic drugs and their analogues with the use of computer technologies. *International Journal of Management (IJM)*. 2020. Volume 11, Issue 6. P. 728-738.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 3008-2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. [На заміну ДСТУ 3008-95. Чинний від 2017-07-01]. Київ : Держстандарт України, 2016. 26 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ 3582-97. Чинний від 2014-01-01]. Київ : Держстандарт України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
3. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).
4. Єна І. В., Войтович Є. М. Кримінальний процес : методичні рекомендації до підготовки та оформлення курсової роботи для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Правознавство». Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 56 с.
5. Кодекс академічної доброчесності Запорізького національного університету. URL: <https://cutt.ly/CYGWgpD>.
6. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 350 с.
7. Положення про організацію освітнього процесу в Запорізькому національному університеті. URL: http://sites.znu.edu.ua/navchalnyj_viddil/normatyvna_basa/2021_polozhennya_pro_organ_zts_yu_osv_tn_ogo_protsestu_v_znu.pdf.
8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556–VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
9. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
10. Таран Н. Г. Суб'єкт злочину у кримінальному праві України : теоретичні та прикладні аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019, 18 с.
11. Узунова О. В., Плутицька К. М. Кримінальне право (Особлива частина) : методичні рекомендації до написання та оформлення курсової роботи для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньо-професійної програми «Правознавство». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 53 с.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У цьому розділі методичного видання надаються зразки оформлення:

- ✓ титульного аркуша курсової роботи;
- ✓ реферату та змісту курсової роботи;
- ✓ переліку умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів;
- ✓ вступу, розділів і підрозділів, висновків до курсової роботи;
- ✓ додатків до роботи.

ВИМОГИ ТА ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША

Вступна частина роботи містить такий структурний елемент як титульний аркуш курсової роботи.

Титульний аркуш (стандартна форма) є першою сторінкою роботи.

На ньому мають бути вказані:

- найменування закладу вищої освіти (повна назва);
- інформація про допуск роботи до захисту кафедрою;
- повна назва (тема) роботи;
- прізвище, ім'я, по батькові здобувача, шифр академічної групи;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника;
- назва міста і рік захисту роботи.

Перенесення слів у заголовках титульного аркуша **не допускається**.

На титульному аркуші роботи обов'язково зазначається гриф «ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ». Гриф допущення до захисту складається зі слів «ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ», посади, наукового ступеня, вченого звання особи, яка дала допуск, її підпису, зазначення ініціалів і прізвища, дати погодження.

Повна назва роботи включає в себе слова «КУРСОВА РОБОТА» та її назву, які виконують посередині рядка (лапки не ставлять).

Дані про виконавця курсової роботи, наукового керівника оформлюють так: ліворуч вказують «виконав», «керівник», далі залишають вільне місце для особистих підписів, дат і праворуч від них у відповідних рядках розміщують ім'я, по батькові (ініціали), прізвища осіб, які підписали роботу.

Назву міста, рік захисту роботи проставляють посередині рядка в нижній частині титульного аркуша (без використання слова «рік» або «р.»).

ДОДАТОК А

Приклад оформлення титульного аркуша курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра кримінального права та правоохоронної діяльності

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

(ПІБ)

(дата, підпис)

Курсова робота

на тему: Суб'єкт кримінального правопорушення

Виконав: здобувач (ка) ____ курсу, групи ____

(ініціали та прізвище)

Керівник

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2024

ДОДАТОК Б

Приклад оформлення реферату курсової роботи

РЕФЕРАТ

Курсова робота: 35 с., 45 джерел, 1 додаток.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення суб'єктом кримінального правопорушення.

Предмет дослідження – норми чинного законодавства України, які визначають сутність теоретичних аспектів суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві України, практика їх застосування у цій галузі знань.

Мета роботи полягає в комплексному дослідженні теоретичних проблем кримінальної відповідальності суб'єкта кримінального правопорушення, наданні науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення теорії кримінального права, положень чинного законодавства і практики його застосування.

Методи дослідження: історико-правовий, порівняльно-правовий, діалектичний, індукція, дедукція, формально-логічний, системного аналізу, системно-структурний.

За результатами проведеного дослідження було розкрито поняття, сутність та значення суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві України, на основі аналізу чинного законодавства та наукової літератури визначено теоретичні та практичні проблеми суб'єкта кримінального правопорушення, зокрема ті, що стосуються диференціації віку, з якого настає кримінальна відповідальність, розмежування неосудності й обмеженої осудності, класифікації спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень, відповідальності юридичних осіб тощо.

СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ФІЗИЧНА ОСОБА, ЮРИДИЧНА ОСОБА, НЕОСУДНІСТЬ, ОБМЕЖЕНА ОСУДНІСТЬ, ЗАГАЛЬНИЙ ВІК КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ.

** Реферат містить відомості про обсяг курсової роботи, кількість розділів, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків, кількість джерел згідно з переліком посилань, текст реферату, перелік ключових слів (5-15 слів (словосполучень), надрукованих великими літерами в називному відмінку в рядок через коми).*

Текст реферату повинен містити інформацію про об'єкт, предмет, мету, актуальність дослідження; методи дослідження, які використовувались при написанні курсової роботи; коротко викладаються основні результати дослідження, їх новизна.

Обсяг реферату – одна сторінка формату А4 (не більше 500 слів).

ДОДАТОК В

Приклад оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.....	2
Вступ	3
1 Кримінально-правовий зміст, історичні та порівняльно-правові засади дослідження суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві.....	5
1.1 Генеза положень про суб'єкта кримінального правопорушення в законодавстві про кримінальну відповідальність України.....	5
1.2 Поняття суб'єкта кримінального правопорушення в законодавстві про кримінальну відповідальність.....	7
2 Кримінально-правові ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.....	11
2.1 Фізичність як ознака суб'єкта кримінального правопорушення.....	11
2.2 Осудність, неосудність та обмежена осудність.....	15
2.3 Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність.....	19
3 Спеціальний суб'єкт та кваліфікація кримінальних правопорушень з урахуванням особливостей суб'єкта.....	23
Висновки.....	28
Перелік використаних джерел.....	31
Додаток А Витяг з Кримінального кодексу України щодо поняття особи, яка підлягає кримінальній відповідальності	34

** Додатки вносяться до змісту у випадку їх наявності в курсовій роботі.*

Зміст розташовують безпосередньо після реферату, починаючи з нової сторінки.

До змісту включають: перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів; вступ; послідовно перелічені назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки); висновки; перелік посилань; назви додатків і номери сторінок, які містять початок матеріалу.

У змісті можуть бути перелічені номери й назви ілюстрацій та таблиць із зазначенням сторінок, на яких вони містяться.

ДОДАТОК Г

Приклад оформлення переліку умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

ВРУ	Верховна Рада України
КК	Кримінальний кодекс України
КМУ	Кабінет Міністрів України
Конституція	Конституція України
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
ПВС	Пленум Верховного Суду України
ПП ВСУ	Постанова Пленуму Верховного Суду України
ЦК	Цивільний кодекс України
ін.	інше
п.	пункт
р.	рік
ст.	стаття
ч.	частина

** Усі вживані в курсовій роботі малопоширені умовні позначення, символи, одиниці, скорочення і терміни пояснюють у переліку, який вміщують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки.*

Незалежно від цього за першої появи цих елементів у тексті звіту наводять їх розшифровку. Наприклад, ...це положення законодавчо закріплено у Кримінальному кодексі України (далі – КК України).

ДОДАТОК Д

Приклад оформлення вступу до курсової роботи

ВСТУП

Розбудова незалежної правової та демократичної держави передбачає здійснення ефективних заходів з протидії кримінальним правопорушенням. Сучасне трактування кримінального правопорушення безпосередньо залежить від його ознак, з-поміж яких чільне місце належить суб'єкту кримінального правопорушення. Адже кримінальним правопорушенням можна визнавати лише діяння, яке вчиняє фізична осудна особа, що досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність. Водночас учинення суспільно небезпечних діянь іноді пов'язане з діяннями неосудних осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності, осіб, уповноважених діяти від імені та в інтересах юридичної особи, що вимагає встановлення чітких меж кримінальної відповідальності суб'єктів кримінальних правопорушень. Суб'єкт кримінального правопорушення тісно пов'язаний з багатьма нормами й інститутами не лише кримінального права, а й інших галузей права.

Фундаментальність цієї кримінально-правової категорії підтверджує нагальність потреби в приведенні кримінально-правових положень про суб'єкт кримінального правопорушення у відповідність до запитів теорії кримінального права та практики застосування його норм на сучасному етапі. Крім того, світова інтеграція держав і зближення національних законодавств потребує врахування позитивного й негативного іноземного досвіду, формування та застосування зазначених вище положень.

Кримінально-правовий аналіз інституту суб'єкта кримінального правопорушення орієнтується загалом на текст Кримінального кодексу України (далі – КК України), який формалізує всі його ознаки. Однак поза увагою залишаються змістові аспекти, що перетворюють формалізовану модель суб'єкта кримінального правопорушення (як загального, так і спеціального) на дійсного учасника суспільних відносин, які охороняються українським законодавством. Ґрунтовні теоретичні розробки теми суб'єкта кримінального правопорушення, зокрема, спеціального, здійснювали такі вчені, як О. О. Гончарук, В. К. Гришук, О. В. Денісова, А. Ю. Дорохіна, О. О. Дудоров, О. В. Зайцев, А. Ф. Зелінський, К. В. Катеринчук, О. Ф. Кістяківський, В. А. Клименко, М. Й. Коржанський,

П. С. Матишевський, О. О. Михайлов, С. А. Мозоль, А. О. Мороз, В. І. Осадчий, А. В. Савченко, Н. Г. Таран, В. В. Ткаченко, С. В. Ткаченко, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк та інші.

Попри вагомий внесок учених у розроблення питань суб'єкта кримінального правопорушення, залишається значна кількість проблем, які потребують розв'язання, зокрема, пов'язаних із поняттям суб'єкта кримінального правопорушення, визначенням осудності, неосудності, обмеженої осудності, віку, з якого настає кримінальна відповідальність, із метою підвищення ефективності застосування кримінального законодавства та посилення кримінально-правової охорони суспільних відносин. Зазначене зумовлює потребу в комплексному дослідженні відповідних кримінально-правових проблем та є передумовою вибору теми дослідження.

Усі викладені обставини в їхній сукупності свідчать про проблемність, а отже, і про актуальність обраної теми курсової роботи, як для теорії кримінального права, так і для практики його застосування.

Об'єктом дослідження курсової роботи є суспільні відносини, що виникають у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення суб'єктом кримінального правопорушення.

Предметом дослідження є визначення сутності теоретичних аспектів суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві України, практики їх застосування у цій галузі знань.

Методологічною основою цього дослідження є комплекс сучасних методів пізнання, зокрема загальнонаукові, спеціально-наукові та філософські. При написанні курсової роботи було використано такі методи: історико-правовий, порівняльно-правовий, діалектичний, індукція, дедукція, формально-логічний, системного аналізу, системно-структурний.

Метою курсової роботи є дослідження теоретичних проблем кримінальної відповідальності суб'єкта кримінального правопорушення, науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення теорії кримінального права, положень чинного законодавства і практики його застосування.

Відповідно до зазначеної мети в роботі необхідно вирішити такі *завдання*:

- з'ясувати сучасний стан дослідження проблем суб'єкта кримінального правопорушення в теорії кримінального права;
- встановити особливості генези положень про суб'єкта кримінального правопорушення в законодавстві про кримінальну відповідальність України;
- охарактеризувати поняття суб'єкта кримінального правопорушення в

законодавстві про кримінальну відповідальність;

- розкрити ознаки суб'єкта кримінального правопорушення та визначити перспективи їх удосконалення;
- визначити поняття спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, його ознаки та розкрити їх зміст;
- розкрити проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень з урахуванням ознак спеціального суб'єкта кримінального правопорушення та запропонувати шляхи їх розв'язання.

Правовою базою дослідження є Конституція України, Кримінальний кодекс України та інші закони України, Постанови Пленуму Верховного Суду України, в яких мова йде про теоретичні аспекти суб'єкта кримінального правопорушення.

Структура курсової роботи включає перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що містять п'ять підрозділів, висновки, перелік використаних джерел та один додаток. Загальний обсяг курсової роботи становить 35 сторінок.

** Вступ розміщують на окремій сторінці.*

У вступі наводиться оцінка сучасного стану проблеми, досліджуваної у курсовій роботі, вказуються практично розв'язані завдання, прогалини законодавства, слідчої, судової практики, що існують у сфері кримінальної діяльності. Наводиться перелік провідних учених і фахівців даної галузі, дослідження яких були покладені в основу написання курсової роботи.

Також відображаються світові тенденції вирішення поставлених у курсовій роботі завдань, актуальність роботи та підстава для її виконання, мета роботи та галузь застосування, взаємозв'язок з іншими роботами.

ДОДАТОК Е

Приклад оформлення розділів і підрозділів курсової роботи

1 Кримінально-правовий зміст, історичні та порівняльно-правові засади дослідження суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві

1.1 Генеза положень про суб'єкта кримінального правопорушення в законодавстві про кримінальну відповідальність України

Теоретичні ідеї поняття суб'єкта кримінального правопорушення сягають сивої давнини, зокрема, знаходять свій початок у філософії Стародавнього світу. А перші паростки питання обмеженої осудності сягають учень Давньої Греції. Теоретичне поняття обмеженої осудності сформульоване в часи розвитку «Золотого століття давньогрецьких полісів» [25, с. 14].

Для ретельного та виваженого викладу інформації про ретроспективу суб'єкта кримінального правопорушення необхідно виходити з певних критеріїв. Саме тому потрібно обрати найбільш вдалу періодизацію кримінального законодавства України, за критерієм входження земель нашої держави до світових територіальних одиниць.

Аналіз юридичної літератури [12; 36] дозволяє говорити про відсутність єдності у поглядах учених на перелік і зміст основних етапів розвитку кримінального законодавства України, тому пропонуються різноманітні підходи до періодизації історії кримінального законодавства. На нашу думку, найбільш ґрунтовною та всеохоплюючою періодизацією є уточнена А. В. Савченком класифікаційна позиція для гармонізації і безперервності певних історичних дат і подій, а саме:

- 1) кримінальне законодавство Київської Русі та земель, що утворилися після феодальної роздробленості (IX – початок XIII ст.);
- 2) кримінальне законодавство протягом перебування України під владою Речі Посполитої (перша половина XIII ст. – перша половина XVII ст.);
- 3) кримінальне законодавство в період козацької держави та під час перебування України у складі імперій (друга половина XVII – початок XX ст.);
- 4) кримінальне законодавство періоду творення Української незалежної держави (1917 – 1921 рр.);

- 5) кримінальне законодавство Української РСР (1921 – 1991 рр.);
- 6) кримінальне законодавство незалежної України до ухвалення нового КК (1991 – 2001 рр.);
- 7) сучасне кримінальне законодавство (з 2001 р. і дотепер) [15, с. 42].

Як бачимо, мінливість і динамічність поняття суб'єкта кримінального правопорушення та його ознак в українському кримінальному праві достатньо яскраво проявляється в певні періоди розвитку держави.

1.2 Поняття суб'єкта кримінального правопорушення в законодавстві про кримінальну відповідальність

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення містить сукупність ознак, на підставі яких фізична особа, що вчинила суспільно небезпечне діяння, підлягає кримінальній відповідальності [9; 12]. Чинний КК України дає визначення особи, яка підлягає кримінальній відповідальності шляхом перерахування загальних ознак, що характеризує особу як суб'єкта кримінального правопорушення.

Так, у ч. 1 ст. 18 КК України йде мова про те, що суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до КК може наставати кримінальна відповідальність [7]. Відсутність хоча б однієї із вказаних ознак виключає можливість кваліфікувати діяння як кримінальне протиправне, а особу, яка його вчинила, – визнавати суб'єктом кримінального правопорушення. В таких випадках мова може йти про осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності або неосудних осіб.

Відповідно до загальноприйнятої позиції у вітчизняній кримінально-правовій доктрині суб'єкт кримінального правопорушення наділений трьома обов'язковими ознаками: суб'єкт повинен бути фізичною особою, він повинен досягти відповідного віку та бути осудним [32, с. 94]. Проте В. М. Куц та В. О. Меркулова вважають, що для розширеної кримінально-правової характеристики суб'єкта перелік вказаних ознак недостатній. При цьому, В. М. Куц вирішення цієї проблеми знаходить у відхиленні від вищезгаданої загальноприйнятої позиції шляхом наділення суб'єкта кримінального правопорушення також й іншими ознаками, що закріплені в Особливій частині КК. Тому визначає спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення, як того, хто скоює діяння, котре заборонене лише для певної категорії осіб [30, с. 18].

ДОДАТОК Ж

Приклад оформлення висновків до курсової роботи

ВИСНОВКИ

У процесі комплексного аналізу сутності суб'єкта кримінального правопорушення, проведеного в межах курсової роботи, на основі аналізу чинного законодавства України сформульовано такі висновки.

1. Завдяки такому критерію, як закріплення поняття «суб'єкт кримінального правопорушення» та суміжних із ним понять у нормативно-правових актах, встановлено особливості виникнення кримінально-правових положень про суб'єкт кримінального правопорушення та їх розвиток.

Визначено основні періоди розвитку кримінально-правових положень, що стосуються суб'єкта кримінального правопорушення:

1) законодавче становлення понять «злочинець» та «особа, яка вчинила злочин» (IX – перша половина XVII ст.);

2) диференціація віку суб'єктів злочинів, від якої залежала міра призначеного кримінального покарання (друга половина XVII – перша половина XIX ст.);

3) поява термінів «неосудність» та «обмежена осудність» (друга половина XIX – початок XX ст.);

4) юридичне закріплення поняття «суб'єкт злочину» (початок XX ст. – 2000 р.), визначення законодавцем у межах суб'єкта злочину мінімального віку кримінальної відповідальності – з 14 років (за окремі види злочинів) та загального – із 16 років;

5) нове розуміння суб'єкта кримінального правопорушення та його ознак, які закріплені в законодавстві про кримінальну відповідальність (2001 р. – сучасність).

Науковий доробок учених можна систематизувати за такими напрямками:

1) праці, у яких розкрито загальні положення вчення про суб'єкт кримінального правопорушення;

2) праці, присвячені проблематиці кримінально-правових ознак суб'єкта кримінального правопорушення, зокрема:

2.1) кримінально-правовим аспектам фізичної особи як суб'єкта кримінального правопорушення, а також актуальним питанням відповідальності юридичних осіб;

2.2) станам осудності, неосудності й обмеженої осудності;

2.3) віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність;

3) праці, у яких висвітлено особливості спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.

Попри вагомий науковий доробок учених, в Україні відсутні комплексні дослідження шляхів розв'язання кримінально-правових проблем, пов'язаних із суб'єктом кримінального правопорушення.

3. Однією з ознак суб'єкта кримінального правопорушення є вчинення його фізичною особою. В Україні запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб є недоцільним, адже її учасники й так притягуються до юридичної відповідальності, не порушуючи принципу індивідуалізації кримінального покарання та інших фундаментальних положень кримінального права України, що орієнтоване на кримінальну відповідальність фізичних осіб.

4. Поняття осудності потрібно розглядати як кримінально-правову категорію, що значно ширше розкриває її зміст. Осудність – це кримінально-правова категорія, яка характеризує психічний стан особи під час учинення кримінального правопорушення, за якого в неї повністю збережена здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність).

5. Основою визначення віку, після досягнення якого може наставати кримінальна відповідальність, є рівень свідомості особи, її здатність усвідомлювати те, що відбувається, і відповідно до цього свідомо діяти. Саме тому законодавець враховує два види віку: біологічний і психічний. Однак, з огляду на статистичні дані щодо рівня дитячої злочинності та на збільшення ступеня тяжкості кримінальних правопорушень, які вчиняються малолітніми, вік кримінальної відповідальності доцільно знизити.

6. Додаткові кримінально-правові ознаки для спеціального суб'єкта кримінального правопорушення диференційовано на три групи:

1) ознаки, які характеризують особистісні якості суб'єкта кримінального правопорушення;

2) ознаки, які характеризують становище особи в суспільстві та сім'ї;

3) ознаки, які визначаються професійними обов'язками та можливостями суб'єкта кримінального правопорушення. Саме ці ознаки слугують надійним законодавчим інструментом, що забезпечує правильну кваліфікацію кримінальних правопорушень.

Узагальнено теоретичну класифікацію спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень за такими критеріями:

а) ступінь суспільної небезпечності вчиненого діяння:

- загальний (службові особи);
- підвищений (службові особи, які займають відповідальне становище);
- високий (службові особи, які займають особливо відповідальне

становище);

б) видом діяльності спеціального суб'єкта:

– загальний (службові особи);

– особливий (працівники правоохоронних органів, судді тощо);

в) вид складу вчиненого кримінального правопорушення:

– спеціальний суб'єкт основного складу кримінального правопорушення;

– спеціальний суб'єкт кваліфікованого складу кримінального правопорушення;

– спеціальний суб'єкт особливо кваліфікованого складу кримінального правопорушення;

– спеціальний суб'єкт привілейованого складу кримінального правопорушення.

Ознаки спеціального суб'єкта кримінального правопорушення мають надзвичайно важливе значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Вони виконують такі функції: криміналізаційну, розмежувальну та кваліфікаційну. У разі визнання особи, яка є загальним суб'єктом кримінального правопорушення, співвиконавцем кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом слід керуватися нормами КК України, зважаючи на специфіку об'єктивних ознак конкретного кримінального правопорушення. За одночасного вчинення триваючих або продовжуваних одиничних кримінальних правопорушень, суб'єкт одного з яких – загальний, а іншого – спеціальний, не виключеною є кваліфікація їх реальної сукупності. У разі типової ідеальної сукупності кримінальних правопорушень необхідною є спільна участь принаймні двох спеціальних суб'єктів.

** Висновки розміщуються безпосередньо після викладу основного змісту курсової роботи, починаючи з нової сторінки.*

У висновках наводять оцінку одержаних результатів курсової роботи або її окремого етапу (негативних також) з урахуванням світових тенденцій вирішення поставленого завдання; можливі галузі використання результатів роботи; наукову, прикладну значущість роботи.

Текст висновків може поділятися на пункти.

ДОДАТОК 3

Приклад оформлення рисунка

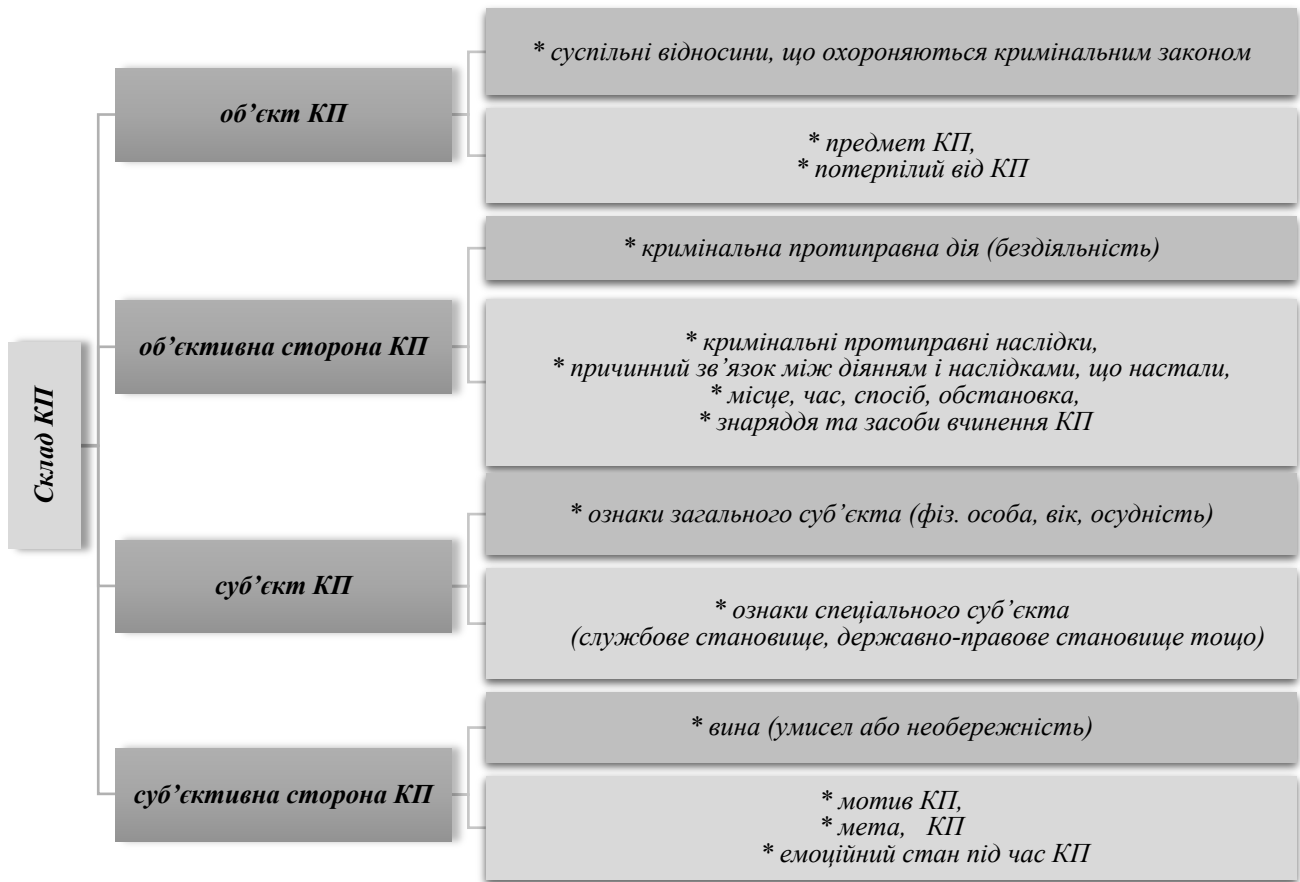


Рисунок 1.1 – Склад кримінального правопорушення

ДОДАТОК И

Приклад оформлення витягу з нормативних актів

ВИТЯГ З КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ЩОДО ПОНЯТТЯ ОСОБИ, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (Джерело : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>)

Стаття 18. Суб'єкт кримінального правопорушення

1. Суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність.

2. Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

3. Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

4. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Стаття 19. Осудність

1. Осудною визнається особа, яка під час вчинення кримінального правопорушення могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

2. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого цим Кодексом, перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки. До такої особи за рішенням суду можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру.

3. Не підлягає покаранню особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані осудності, але до постановлення вироку захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. До такої особи за рішенням суду можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру, а після одужання така особа може підлягати покаранню.

Стаття 20. Обмежена осудність

1. Підлягає кримінальній відповідальності особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення кримінального правопорушення, через наявний у неї психічний розлад, не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними.

2. Визнання особи обмежено осудною враховується судом при призначенні покарання і може бути підставою для застосування примусових заходів медичного характеру.

Стаття 21. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції

Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, підлягає кримінальній відповідальності.

ДОДАТОК К

Приклад оформлення рецензії

РЕЦЕНЗІЯ

на курсову роботу

ЛЕГЕЙДИ ЯНИ ЯРОСЛАВІВНИ

на тему: «Суб'єкт кримінального правопорушення»

Обрана здобувачем освіти тема курсової роботи «Суб'єкт кримінального правопорушення» на сьогодні є досить актуальною, оскільки на сучасному етапі розвитку Україна змінює національне законодавство, приводить його у відповідність до європейських стандартів.

У курсовій роботі здійснений ґрунтовний аналіз суб'єкта кримінального правопорушення та його ознак за кримінальним законодавством України. Зроблено висновок, що поняття «суб'єкт кримінального правопорушення» розвивалося поступово, враховуючи соціально-правові потреби суспільства на різних історичних етапах його розвитку. Вивчення історичних нормативно-правових актів дозволило визначити першоджерела виникнення поняття «злочинець» або «особа, яка скоїла злочин». Автор за результатами дискусії про кримінальну відповідальність юридичних осіб приходить до висновку, що законодавець вчиняє правильно, передбачаючи заходи кримінально-правового характеру для таких осіб.

Розкриті різні точки зору вчених щодо визначення поняття осудності – її позитивні та негативні риси. Подано позицію, що поняття осудності можна розглядати з двох точок зору: осудність як психічний стан особи та свідомість, як категорія, що характеризує здатність особи нести юридичну відповідальність за вчинене нею діяння.

У курсовій роботі знайшли підтвердження тези, що основою визначення віку, після досягнення якого може наставати кримінальна відповідальність, є рівень свідомості особи, її здатність усвідомлювати те, що відбувається, і відповідно до цього свідомо діяти. Однак, з огляду на статистичні дані щодо рівня дитячої злочинності та на збільшення ступеня тяжкості кримінальних правопорушень, які вчиняються малолітніми, вік кримінальної відповідальності

доцільно знизити. Також деталізовано поняття спеціального суб'єкта кримінального правопорушення, а також уніфіковано класифікацію його ознак.

Курсова робота написана грамотно, мета дослідження досягнута, всі завдання, поставлені в курсовій роботі, виконані. Структура роботи логічна, висновки обґрунтовані, пропозиції заслуговують на увагу.

До недоліків роботи можна віднести недосконалість мови, якою викладено матеріал. Однак це зауваження носить рекомендаційний характер і не впливає на загальну оцінку роботи та значимість проведеного автором дослідження.

Курсова робота Легейди Я. Я. на тему «Суб'єкт кримінального правопорушення» відповідає вимогам, що пред'являються до даного виду робіт, і заслуговує на позитивну оцінку.

Рецензія підготовлена кандидатом юридичних наук, доцентом, доцентом кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності ЗНУ Єною І. В.

Рецензент

(підпис)

І. В. Єна

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Єна Ірина Вікторівна
Панкратова Ксенія Олександрівна

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Методичні рекомендації
до написання та оформлення курсової роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Правоохоронна
діяльність» освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність»

Рецензент *О. В. Мельковський*
Відповідальний за випуск *І. В. Єна*
Коректор *Д. А. Лях*